

Kongres dovolil \$376,000,000 za gradnjo bojnih letal

Obožljivi program sprejet z veliko večino glasov

TRJEVANJE PANAMSKEGA PREKOPA

Washington, D. C., 16. febr. — Izjaja kongresna zbornica je večina sprejela zakonski načrt o po-
čanju oborožene sile v zraku dovolila \$376,000,000 za oja-
nje te sile na 5500 bojnih le-
t, utrditve Panamskega preko-
la in gradnjo mornaričnih in le-
skih baz na otoku Guam. Ta
ok je oddaljen samo 1500 milj
obrežja Japonske.

Obrambni načrt je bil pri po-
nem glasovanju sprejet s
7 proti 15 glasovom. Samo en
demokrat in štirinajst republi-
ancev je glasovalo proti. Pred-
govor republikanskih kongresni-
kov, da se program gradnje boj-
nih letal izvede v treh letih, je
ok poražen s 183 proti 136
glasovom. Ko je Sam Ray-
burn, predsednik nižje zbornice,
svojem govoru opozoril na ne-
varnost vojne.

"Položaj v Evropi je danes
napet nego je bil kdaj prej
1914," je rekel Rayburn.
Vet je spet na robu vojne in
amerika mora biti pripravljena
vse. Vojna bo morda izbruh-
la v prihodnjem poletju in
ted tega moramo pokazati sve-
tu, da se Amerika v številu le-
t, bojnih ladij in oborožene
na suhem lahko kosa z vsa-
drugimi državami.

Demokratska večina je navdu-
šno pozdravila Rayburnov go-
vor in potem porazila predlog
republikanske manjšine.
Rayburnu je odgovarjal kon-
resnik Leo E. Allen, republika-
ci iz Illinoisa. Dejal je, da on
verjame, da Ameriki preti
ljna nevarnost, zaeno pa je po-
al Roosevelt, naj ljudstvu po-
ni zunanjo politiko njegove
ministracije. Utihe naj tudi
katere člane svojega kabine-
ta, ki v svojih govorih napada-
je države in s tem pota-
ja Ameriko v vojno.
Po sprejetju oborožitvenega
ograma je bilo naznanjeno po-
čanje števila vojaških letal-
v letalskih častnikov od 21-
0 na 45,000.

Beneš napovedal mago demokracije

Bivši predsednik češke republike v Chicagu

Chicago, 16. febr. — Dr. Ed-
ard Beneš, bivši predsednik če-
oslovaške republike, je ob svo-
m prihodu v Chicagu dejal, da
Evropa lahko izogne vojni,
pa hotel reči, da se bo to zgo-
dilo. V razgovoru z reporterji je
dejal, da bo demokracija končno
nagala tudi v Evropi. "Narodi
bodo trajno živeli v sužno-
sti," je rekel Beneš. "V zadnjih
pletjih je Evropa šla skozi va-
se zatiranja in svobode in to
zadaj ponavlja. Uverjen sem,
nihe v Evropi ne bo vojne—
ti diktatorji, ker vedo, kaj po-
ni."

Dr. Beneš se je po razkrojanju
ke republike, ko je Hitler po-
abil Sudetsko, umaknil v Lon-
on. Prišel je v Chicagu na po-
bilu predsednika čikaške uni-
rte, ki mu je ponudil službo
profesorja. Z njim je prišla nje-
va žena in med prominentni-
mi Čehi, ki so ga pozdravili ob
hodu v Chicagu, je bil tudi
Dr. Masaryk, sin ustanovitelja
prvega predsednika češke re-
publike in bivši češki poslanik v
Londonu.

Domače vesti

Dva umrla v Pueblu

Pueblo, Colo. — Anton Boje,
doma iz Dolenje vasi pri Ribni-
ci, je te dni umrl po dveletni bo-
lezni na jetrih. — Dalje je umrl
Louis Zupan, rojen na Štajer-
skem.

Nov grob v W. Allisu

Milwaukee. — V West Allisu
je umrla Marija Podlogar, sta-
ra 52 let in rojena v Zamostecu
pri Sodražici na Dolenjskem.
Zadela jo je kap. V Ameriki je
bivala 35 let in zapuša moža in
devet otrok.

Calumetske vesti

Calumet, Mich. — Iz Detroi-
ta je prišla vest, da je zadnji
teden tamkaj umrl bivši Calu-
metčan John Gazvoda, star 69
let in doma od Novega mesta.
Iz starega kraja je prišel pred
49 leti in Calumet je zapustil le-
ta 1912. Zapuša pet sinov in
tri hčere.

Se dva nova grobova v Cleve-
landu

Cleveland. — Dne 13. t. m. je
umrla Mary Perme, roj. Kadunc,
stara 62 let in doma iz Sv. Jurja
pri Šmarju na Dolenjskem. V
Ameriki je bila 26 let in tu za-
puša moža, dva sinova, dve hče-
ri in sestro. — Dalje je umrla
Ana Jelenič, stara 43 let in do-
ma od Jaske. Zapuša moža in
tri otroke.

In dva v Chicagu

Chicago. — Dne 14. t. m. je
umrla Ana Suštaršič, rojena v
Črnomlju v Beli Krajini. Pobra-
la je pljučnica. Zapuša moža,
dva sinova in dve hčeri. —
Dalje je umrla Neža Kaplja, ro-
jena v Ljubljani, ki je prišla
semkaj pred 31 leti. Zapuša dva
sinova in hčer.

Francija obljubila pomoč Kitajski

Obramba proti japonskemu napadu

Pariz, 16. febr. — Francija
ne bo pognala japonskih čet z
otoka Hainana, ki so ga zasedle
zadnji teden, pošiljala pa bo o-
rožje in municijo Kitajcem, se
glasijo zanesljive informacije.
Japonska okupacija tega otoka
ogroža zvezo med Francijo in
francosko Indokino. Daladierje-
va vlada je že poslala oster pro-
test Tokiju proti okupaciji oto-
ka, kateremu sta se pridružili
tudi Velika Britanija in Ame-
rika. Japonska vlada je protest
ignorirala.

Poslanec Edouard Bousquet,
podnačelnik zborničnega odseka
za militaristične zadeve, je več-
raj pozval Daladierjevo vlado,
naj pošlje bojne ladje in letala
v Indokino in se tako zavaruje
proti možnostim sovražnega na-
pada s strani Japonske. Dalje
je apeliral na vlado, naj prične
tako utrjevati pristanišni me-
sti Touarane in Haiphong in
druge strateške točke v Indo-
kini.

Družba obtožena kršenja meznega zakona

New York. — Prva tožba za-
di kršenja federalnega zakona
minimalne mezde in maksimalne-
ga delovnika v New Yorku je bi-
la vložena proti Trueworth Mfg.
Co. Kompanija ima svoj glavni
urad v New Yorku, tovarne mo-
ških oblik pa v Jessupu, Ga.
Tožba je bila vložena po predlo-
žitvi dokazov, da plačuje nekat-
rim delavcem samo osem centov
na uro. Dalje je družba obdolže-
na, da ni predložila poročil o de-
lovnikih urah. Akcijo, ki je rezul-
tirala v tožbi, je sprožil reliefni
urad v Jessupu, ko so delavci
vprašali za pomoč in se pritožili,
da ne morejo živeti od mezde,
ki jo prejemaajo od kompanije.

KAMPANJA PROTI KOMUNISTOM V AVTNI UNIJI

Deklaracija voditeljev organizacije CIO

MARTINOVA TAKTIKA OŽIGOSANA

Washington, D. C. — Sidney
Hillman in Philip Murray, pod-
predsednika Kongresa industri-
skih organizacij, sta posvarila
komuniste, naj držijo roke proč
od unije združenih avtnih delav-
cev.

Koordinacijski odbor, v kate-
rem so reprezentantje avtne u-
nije in CIO, je naznanil kampa-
njo proti intrigantom, ki so od-
govorni za konflikt v avtni uni-
ji. Ta je tudi okrcal Homerja
Martina, odstavljene predsed-
nika avtne unije. Očita mu, da
hoče uničiti vse, kar ne more
kontrolirati.

Martin je nedavno obdolžil ko-
ordinacijski odbor, da ogroža
neodvisnost avtne unije. Odgo-
vor voditeljev CIO na to obdol-
žitev je bil, da je Martin sam
predlagal ustanovitev tega od-
bo in da ga je eksekutiva avtne
unije tudi odobrila.

"Odbor oboja taktiko politi-
čnih grup, ki se vmešavajo v no-
tranji spor avtne unije," sta iz-
javila Hillman in Murray. "U-
radniki krajevnih avtnih unij
so bili pozvani, naj izključijo
člane komunistične stranke, ki
netižo razkol v organizaciji. Čla-
ni, ki so jim interesi organizaci-
cije pri arcu, naj se ne bratijo
z razdirači in elementi, ki pro-
pagirajo dualni unionizem."

Hillman in Murray dalje pra-
vita, "da čas za akcijo ni več da-
leč. Na 27. marca se bo pričela
konvencija avtne unije v Cleve-
landu. Na tej konvenciji bo član-
stvo po svojih reprezentantih
odločilo o konfliktu. Deleгатje
bodo izvolili nove uradnike, ka-
terih glavna naloga bo konsoli-
dacija organizacije."

Vozniki v Nebraski dobili pogodbo

Več tednov trajajoča stavka končana

Omaha, Neb. — (FP) — Vozniki
tovornih avtov, člani mednarod-
ne bratovščine voznikov (ADF)
so izvojevali pogodbo, ki med
drugim določa zaprt delavnic,
po dvaindvajset tednov trajajoči
stavki. "To je največja zmaga,
ki so jo delavci že kdaj izvojevali
v Nebraski," je dejal Lee Jef-
ferys, predsednik unije voznikov
v Omahi.

V pogajanjih med unijo in
Nebraska Commercial Truckers
Assn., organizacijo delodajalcev,
je sodeloval John A. Moffit, re-
prezentant federalnega delav-
skega departmeta. Podpisana
pogodba določa tudi zvišanje
mezde in velja za eno leto.

Stavka kavčukarskih delavcev v Kanadi

Kitchener, Ont., Kanada. —
Tristo delavcev, članov unije U-
nited Rubber Workers, je za-
stavkalo proti Dominion Tire
Co., ko je predsednik te družbe
izjavil, da ne bo nikdar podpi-
sal pogodbe z unijo. Stavki se
bodo morda pridružili tudi de-
lavci, upošteni v tovarni Mer-
chants Rubber Co., ki je podru-
žnica Dominion Tire Co.

Organizacija delodajalcev priznala unijo

San Francisco, Cal. — Zveza
trgovcev s pohištvo je sklenila
prvo pogodbo z unijo klerkov.
Pogodba določa zvišanje plače,
skrajšanje delovnih ur in letne
počitnice s plačo.

Zadnje vesti

WASHINGTON, D. C. — Na-
sprotniki Rooseveltove zunanje
politike urgirajo kongres, naj si
sprejme program zunanje poli-
tike, predno glasuje o oboroži-
tvenem načrtu.

SPANJA. — Španski zunanji
minister Del Vayo je obiskal
predsednika španske republike
Azano v Parizu in ga povabil, naj
gre v Madrid, kamor spada, to-
da Azana je odgovoril, da ne gre
nikamor in je urgiral ministre,
naj gledajo za mir, kajti nade-
ljevanje vojne je nemogoče.

RIM. — Nacijski poslanik v
Rimu je tudi namignil kardina-
lom, da bo veliko bolje za kato-
liške cerkve, če bo novi papež
priatelj totalitarnih držav...
Virginio Gayda, Mussolinijev
članar, je pa zapisal, da nev-
tralen, nepolitičen papež je ne-
mogoč...

Gibanje za spravo med ADF in CIO

Apel odbora čikaških unij ADF

Chicago. — Novo gibanje, čl-
gar namen je poravnava kon-
flikta med Ameriško delavsko
federacijo in Kongresom indu-
strijskih organizacij, se je pri-
šlo v Chicagu. Franku Morris-
sonu, tajniku-blagajniku ADF,
je odbor čikaških unij ADF, ki
podpirajo stavko čašnikarjev
pri dveh Hearstovih listih, na-
slovil apel za enotnost v vrstah
organiziranega delavstva.

Apel sta podpisala George E.
Axtelle, podpredsednik Ameri-
ške učiteljske federacije in pro-
fesor na univerzi Northwestern,
ter Merle D. Simpkins, repre-
zentant krajevnih tiskarske uni-
je št. 16. Axtelle je načelnik od-
bora unij ADF, Simpkins pa taj-
nik.

Apel vsebuje tudi svarilo, da
delavskim unijam preti uniče-
nje, če ne bodo kmalu strnile
svojih sil v boj proti sovražni-
kom organiziranega delavstva.

"Odbor unij ADF, ki ga tvo-
rijo predstavniki več čikaških
unij, resno poziva eksekutivni
svet Ameriške delavske federa-
cije, naj se prične takoj poga-
jati z drugimi grupami delavske-
ga gibanja, kot so CIO, ILGWU
in železniške bratovščine, da se
konflikt čimprej konča," je re-
čeno v apelu. "Mi v Chicagu o-
pažamo škodljive posledice kon-
flikta, kjer ena grupa organizi-
ranega delavstva podpira delav-
skega sovražnika št. 1 (Hear-
sta) in pobija drugo delavsko
grupo v njenem boju za začeto
dela in organizacije. To povzo-
ča konfuzijo v delavskih vrstah
in nezadovoljstvo med člani, za-
eno pa postavlja v čudno luč vo-
ditelje delavskega gibanja. Kot
člani unij Ameriške delavske fe-
deracije vas urgiramo v pod-
vzetje korakov za poravnavo
konflikta med ADF in CIO, da
ne bodo trpeli posledice delavci,
ki so šli v boj za svoje pravice."

Little Rock, Ark. — Resoluci-
ja, sprejeta v obeh državnih
zbornicah, poziva kongres, naj
amendira nevtralnostni zakon
tako, da bo Amerika lahko pro-
dajala orožje državam, ki se bo-
rijo proti fašizmu. Dalje urgira
revizijo Johnsonovega zakona,
ki prepoveduje posojila državam,
ki ne plačujejo obresti in kapi-
tala na v Ameriki narejene dol-
govce. "Kongres naj odpravi vse
restrikcije, ki so v konfliktu z
interesi svetovnega mira," je
rečeno v resoluciji.

Za amandiranje nevtralnostnega zakona

Washington, D. C., 16. febr.
— Niti eden izmed 5000 do 6000
ameriških prostovoljcev, ki so
se borili v španski lojalistični
armadi in s tem kršili ameriški
nevtralnostni zakon, ni bil kaz-
novan. Justični in državni de-
partment sta sicer odredila za-
slišanja nekaterih prostovolj-
cev, ki so vrnili v Ameriko, toda
podvzela nista nobene druge ak-
cije. Koliko ameriških prosto-
voljcev je bilo ubitih in ranje-
nih v španski civilni vojni, se ni
znano.

Ruska mornarična komisija odpotuje v Ameriko

Konskripcija delavcev v Nemčiji

Hitlerjeva vlada odredila razširjenje prekopa

Berlin, 16. febr. — Diktator
Hitler je večer odredil razši-
renje Kielskega prekopa, ki spa-
ja Severno morje s Baltičkim
morjem. Ta prekop, ki je dolg
53 milj, je bil zgrajen l. 1895 in
je bil takrat širok 20 čevljev in
globok 26 čevljev. Pred izbru-
hom svetovne vojne je bil raz-
širjen na 328 čevljev in poglob-
ljen na 36 čevljev. To je omogo-
čilo hitro plovo bomojskim bo-
jniim ladjam po prekopu iz enega
morja v drugega v času svetov-
ne vojne.

Hitlerjeva vlada namerava
zdaj ponovno razširiti in poglo-
biti prekop in maršal Goering je
že naznanil konskripcijo delav-
cev. To pomeni uvedbo prisilne-
ga dela.

"Gradnja projektov v intere-
su obrambe države se ne sme
več odlašati," pravi Goering v
svojem naznanilu. "Pomanjka-
nje delovnih moči ne sme biti
ovira. Iz tega razloga smo se od-
ločili za konskripcijo delavcev,
da čimprej izvedemo program.
Vsi prebivalci Nemčije se mora-
jo pokoriti."

Azana ignoriral poziv španske vlade

Aretacije lojalističnih častnikov v Franciji

Pariz, 16. febr. — Manuel A-
zana, predsednik španske repu-
blike, je odklonil poziv, naj se
vrne v Madrid, katerega mu je
v imenu Negrinove vlade poslal
Julio Alvarez del Vayo, zunanji
minister. Apel je bil poslan in
upanju, da bo Azanov povratek
v Madrid povečal vpliv republi-
kanske vlade in demonstriral
njeno enotnost, zaeno pa odgo-
diti priznanje Francovega reži-
ma po francoski in angleški vla-
di.

Perpignan, Francija, 16. febr.
— Francoske avtoritete so are-
tirale 60 španskih vojaških ča-
stnikov, v katerih žepih in kovče-
gih so našle dragulje in druge
dragocenosti pri preiskavi. Dra-
gulji in dragocenosti so del bo-
gastva, ki ga je španska ljudska
vlada poslala na devetih tovar-
nih avtih iz Figueresa v Fran-
cijo po padcu Barcelone. Areti-
ranci so izjavili, da so dobili od
Negrinove vlade dovoljenje, naj
se polastijo dela bogastva.

Lojalistična vlada v Madridu
je po aretaciji apelirala na fran-
coske avtoritete, naj izpusti ča-
stnike iz ječe.

Ameriški prostovoljci se izognili kazni

Washington, D. C., 16. febr.
— Niti eden izmed 5000 do 6000
ameriških prostovoljcev, ki so
se borili v španski lojalistični
armadi in s tem kršili ameriški
nevtralnostni zakon, ni bil kaz-
novan. Justični in državni de-
partment sta sicer odredila za-
slišanja nekaterih prostovolj-
cev, ki so vrnili v Ameriko, toda
podvzela nista nobene druge ak-
cije. Koliko ameriških prosto-
voljcev je bilo ubitih in ranje-
nih v španski civilni vojni, se ni
znano.

Moskva še ni pojasnila namena obiska

SOVJETSKA KONTROLA BALTIKA

Moskva, 16. febr. — Ruska
mornarična komisija bo kmalu
odpotovala v Ameriko, se glasi
uradno naznanilo. Komisiji bo
načeloval admiral Ivan I. Isakov,
podkomisar sovjetske bojne
mornarice.

Namen obiska komisije, ki jo
bo poleg Isakova tvorilo sedem
mornaričnih veščakov, še ni bil
pojasnjen. Obisku pripisujejo
važen pomen v zvezi z nedav-
nim naznanilom, da namerava
sovjetska Rusija zgraditi bojno
mornarico, ki bo lahko pregnala
vsakega sovražnika, ki bi ogra-
žal njeno obrežje. Isakov je znan
kot zagovornik močne bojne
mornarice na Baltiku.

Druga značilnost je odhod
polkovnika Phillipa R. Faymon-
villa, vojaškega atašeeja ameri-
škega poslanika v Moskvi, v A-
meriko. Njega smatrajo za avto-
riteto o sovjetski oboroženi in
obrambni sili. Odkar je v Mos-
kvi, uživa zaupanje visokih ru-
skih vojaških in mornariških
častnikov.

Možnost je, da se bo ruska
komisija pričela pogajati z ameri-
škimi ladjegradniškimi kompa-
nijami o gradnji bojnih ladij.
Pred dvema letoma se je sovjets-
ka vlada že pogajala s Carp
Export & Import Co. glede gra-
dnje dveh bojnih ladij s tonažo
35,000 ton v ladjedelnicah te
družbe. V aprilu l. 1937 je ame-
riški državni departament na-
znanil, da sta ga dve ladjegrad-
niški družbi vprašali za dovo-
ljenje gradnje bojnih ladij za
neko tujo državo. Dovoljenje ni
bilo izdano, ker je državni de-
partment ugovarjal proviziji, da
ameriški mornarični častniki
preizkušajo ladje predno bi ime-
le biti poslani tuji državi.

Sovjetska Rusija je naznani-
la, da hoče biti dominantna sila
na Baltiku, ko je odredila gra-
dno bojnih ladij s tonažo 35,000
ton. Rdeča zvezda, glasilo ruske
armade, je večer objavila čla-
nek, v katerem pravi, da je Hit-
lerjeva sila na robu bankrota,
dočim je sovjetska močnejša ne-
go je bila kdaj prej. Rusija ima
armado, ki je vsak čas priprav-
ljena na boj z vsakim sovražni-
kom.

Unije na Kubi spet aktivne

Prva konvencija po več letih

Havana, Kuba. — (FP) —
Kubanske delavske unije so ime-
le prvo konvencijo po več letih.
Omogočila jo je odprava restrik-
cij, ki so ustavile vse unijske
aktivnosti.

Pod vodstvom Lazara Pene je
bila ustanovljena nova Zveza
kubanskih unij, ki šteje okrog
800,000 članov. Ta vključuje
v glavnem delavce, ki so upošteni
v industrijah sladkorja, tobaka
in drugih.

Lombardo Toledano, predse-
dnik Mehške delavske zveze, je
bil gost delegatov kubanskih u-
nij. V svojem govoru je pozival
na boj proti fašizmu, ki dviga
glavo v državah latinske Ame-
rike. Joseph Kovner je bil brat-
ski delegat in reprezentant Kon-
gresa industrijskih organizacij.
On je dejal, da se morajo kuban-
ski delavci boriti za svoje pravi-
ce proti istim korporacijam, ki
hočejo uničiti delavsko gibanje
v Združenih državah.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKEH NARODNYH
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena društva (Ivan Činčaga) in Kanada
\$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; na Chicago
in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na Los Angeles
\$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Člani dobivajo po dopustu. — Skupni dopisni listi in senarodnih
glasilih se ne vrstijo. Slovenski literarni vestnik (črtice, go-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrsto pošiljatelj in v skladu
se je pridobil pošiljatelj.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naštev na vsi, kar ima slika s listom

PROSVETA

1807-89 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Deton v nalogu na primer (July 21, 1938), poleg vsakega
imena na nalogu pomeni, da vam je s tem detonom potekla na-
delnica. Ponovite jo preverjati, da se vam list ne uvari.

Ameriško časopisje

Washingtonski delavski tednik Labor piše, da okrog 20 časnikarskih magnatov kontrolira več kot polovico dnevnikov in magazinov v Združenih državah.

Tajnik notranjih zadev Harold L. Ickes je nedavno rekel, da je ameriško časopisje prosto vsake cenzure a strani vlade. To je prav in tako mora ostati. S tem pa se ni rečeno, da je ameriško časopisje prosto vsake cenzure. Listi, ki so pod kontrolo omenjenih dvajsetih magnatov in mnogoteri drugi listi in revije v Ameriki so pod strogo privatno cenzuro. To je tista "svoboda tiska," o kateri omenjeni burbonci toliko pojejo in katero tako strastno branijo — svoboda tiska pod njihovo privatno kontrolo in cenzuro!

Ameriški tisk ne bo in ne more biti svoboden toliko časa, dokler je pod kontrolo in cenzuro privatnih lastnikov.

Kapitalizem se sam ubija!

V finančnih poročilih v listih vidimo, da je vsako izdaje federalnih bonдов takoj razprodano. Čim je izdaje dolžne na trgu, bankirji takoj planejo nanj in ga pokupijo. In teh izdaj je bilo zadnja leta za ogromne milijarde dolarjev — in ta denar se potem večinoma porabi za relief in reliefna dela.

Bankirji in ostali kapitalisti neprenehoma preklinjajo relief in drugi javni business federalne vlade, istočasno pa z največjo vnemo posojujejo vladi za relief in drugi javni business. Kakšna je to logika? Takšna je, kakršna je kapitalistični sistem, ki nima "ne duše in ne pameti." In pomisliti je treba, da vlada danes plačuje zelo nizke obresti od svojih posojil.

Prejšnja leta so kapitalisti investirali v privatna podjetja med seboj. Danes kapitalisti vpijejo, da se razlega od lune, da so "svobodna" privatna podjetja v nevarnosti, ampak sami tem podjetjem ne zaupajo več in nič več ne investirajo vanje; na drugi strani kapitalisti preklinjajo novodealsko vlado, češ da s svojo reliefno in drugo "komunistično" politiko ubija privatna podjetja, med tem pa sami investirajo svoj kapital v relief in drugi vladni business, ki ubija — kakor sami tožijo — njihova privatna podjetja!

Kako naj to razumemo? Tako, da hiša ameriškega kapitalizma gori in kapitalisti gase ogenj s svojim — oljem.

Kdo žanje ves dobiček?

Kongresni monopolisti odsek je prejel poročilo newyorške organizacije Twentieth Century Fund, ki se glasi, da predsedniki in ostali glavni uradniki industrijskih, finančnih in komercialnih korporacij poberejo s svojimi letnimi plačili — več kot vsi delničarji v dividendah.

Leta 1932 so vse korporacije plače znašale 53.5 odstotkov vseh dohodkov in leta 1933, ko je bila depresija na višku, so te plače prekoračile dve milijardi dolarjev ali petkrat toliko kot so vse ameriške korporacije plačale dohodniškega davka. Predsedniki mnogih korporacij vzamejo po tisoč dolarjev plače na dan in nekateri prejamejo po pol milijona dolarjev na leto.

Tisoč dolarjev na dan! Dve milijardi v plačah letno! In za kakšno delo? Največ za "skupnaje," kako bi korporacije ogoljufale vlado in delavce!

Naciji zahtevajo papeža

Rimski papež je umrl in ni se še dokrjala ohladil, že je berlinski Beobachter, glavni organ nacističnega režima, prišel na dan z zahtevo, da novi papež mora biti naklonjen nacistični Nemčiji in sploh osi Rima-Berlina.

To je zelo skromna zahteva — in upati je, da kardinali, ki bodo bodoče dni "volili" novega papeža, ustrežejo tej zahtevi.

Papež Pij XI., ki je umrl, je zadovoljil diktatorja Mussolinija ob skrajnosti in Mussolini je bil zadovoljen z njim in nagradil ga je za njegove zasluge s "svobodnim" Vatikanom. Papež Pij je dal svoj blagoslov Mussolinijevemu in Dolfusovemu fašizmu, ni pa dal blagoslova Hitlerjevemu nacizmu. Hitler naj bi v bojem imeno mesaril socialiste, komuniste, demokrate

(Dolje iz zadnjega kolona!)

Glasovi iz naselbin

Nekaj besed o kritiki

Mr. Olive, Ill. — Med našimi dopisniki se je pričela vojna za prvenstvo v kritiki proti starim dopisnikom. Oglasil se je že tudi cenzor, kaj bi Prosveta smela sprejemati in priobčevati. Svoboda naj gre k vragu!

Seveda so te kritike bolj smešne kot resne. Strinjajo se precej dobro s predpustnim časom, v katerem se zdaj nahajamo. Nekateri niso dovolj klobase menda zato, ker jih drugi hvalijo. Ne verjamem pa, da bi se jih ti kritiki branili, ako bi jim jih kdo prinesel na krožniku, pa naj bi bile krvavice ali mesene. Torej to je čisto nedolžna kritika.

Citateljem Prosvete je znano, komu so namenjene te vrstice. Malo humorja s klobasami v listu tudi ne škoduje. Ko je bil nekoč naš veliki pesnik Prešeren v veseli družbi, je neki njegov prijatelj, ki ga je imel že precej pod kapo, rekel: Mi ni gre že v lase. Prešeren pa pravi: Prigrizni klobase. Ali ni primerno odgovoriti? In nikdo ga ni vlad tega napadal. Da bom še jaz vpisan med klobasarje, naj povem naš stari rek: Božič brez klobas, pust brez gnjati, velika noč brez plečeta pomeni, da se nam slaba letina obeta.

Drugim zopet ni dovolji ime "oče Prosvete." Znano pa je vsakemu, da skoro vsaka družina obstoji z očetom na čelu. Ali ni res tako? Prosvetina družina pa je velika, z več tisoč udi in ima za več očetov prostora. Treba se je samo malo potruditi do tega častnega naslova. In do njega ni težko priti, ker je bolj titel.

Tudi se nekateri pritožujejo nad svojimi sinovi. Lahko bi rekli: kaj nas brigajo take pritožbe, toda prizadeti si s tem le nekoliko olajša svojo usodo. K meni pride večkrat rojak, ki toži nad svojimi sinovi in seveda tudi ne pozabi svojih dveh žena, ki sta ga zapustili. In ta možak vselej pravi: Tvoji so vse drugačni in vsi dobri. Jaz pa vedno pravim, da je na roki pet prstov, od katerih nista dva enaka. Tako je tudi različna naša mladina. Seveda je od vzgoje največ odvisno.

Ne morem pa razumeti, zakaj naj bi bila potrebna ta kritika proti mojim visokim starostim. Ako je res na mestu, naj se ne nadeja več v javnosti. Da je mož naprednjak od nog do glave, mora potrditi vsak čitatelj Prosvete. Zasluge zastopništva Prosvete in agitacije za SNPJ so mnoge gotovo tudi članstvu, posebno pa glavnemu odboru. Zakaj se torej napada mož, ki ni nič zakrivil? Da brez napak ni nikdo, to ve vsakdo. Tudi njegove napake so lahko oprostene, ker so podobne oslovski senci.

Priporočam torej dopisnikom malo več prizanešljivosti napram starim sotrudnikom. Opusti se naj naša stara navada, da se jih časti le po smrti za njih trud in delo. Ker A. Z. absolutno ne veruje v to, naj se ga pusti, da bo v miru nadaljeval s svojim delom za SNPJ in Prosveto, kar mu bo v popolno zadoščenje.

Zakaj se iz našega centralne-

ga Illinoisa tako malokdaj kdo oglasi? Gotovo vsakdo rajši bere kot piše. Tako bolezen imam tudi jaz. Premogarsko delo bo šlo skoraj na letne počitnice in z njim bodo šle tudi peče. Zalivali bomo za njimi, ne pa za delom, ker je naporno.

Andrew Maren.

O združni akciji v Detroitu

Detroit. — Lansko leto se je v naši naselbini pojavila lepa ideja za ustanovitev združge. Ta ideja je takoj našla dobro razpoloženje. Največja zapreka, ki nas je ovirala, je bila velika brezposelnost. Imeli smo več sestankov in tudi javen shod, na katerem nam je izkušeni zadrugar Joe Siskovich iz Clevelanda obširno pojasnil pomen in koristi združništva. Obiskal nas je tudi poslovodja waukeganake zadruge in nam dal vse informacije in potrebna navodila, na kakšen način naj pričnemo z zadrugo.

Po vseh teh navodilih in informacij smo izvolili provizorični odbor, ki se je takoj podal na delo s prodajanjem delnic in pridobivanjem zadrugarjev. V ta odbor smo izvolili same ženske, ker v današnjem sistemu je žena tista, ki kupuje družinske potrebine. Poleg tega pa smo tudi smatrali, da imajo žene več vpliva in lahko tudi bolje razložijo pomen združništva.

Ta odbor je res šel z veseljem na delo. Bil je prepričan, da je uspeh zagotovljen. Kolikor sem informiran, je prodal okrog 30 delnic, to je za okrog \$300. Vsakdo pa ve, ki ima kaj izkušenj s trgovino, da s tem denarjem ni mogoče pričeti nobene trgovine. Kot sem že omenil, je bila lani velika brezposelnost. Danes je v tem oziru nekoliko bolje, ker ljudje malo več delajo in tudi več zaslužijo. Vprašanje nastane, ali smo v detroitski naselbini sposobni in se zavedamo svojih koristi, to je, da se organiziramo v zadrugo. Smo li za kakšen napredek, ali se hočemo še naprej držati starih tradicij ter nositi naše dolžne v verižne trgovine, katere kontrolira velekapital?

Za organiziranje v unijah in politično se vedno ogrevamo, kar je pravilno. Toda priznati moramo, da se takoj podraže potrebine, kakor hitro si s pomočjo unij priborimo višje plače. Če je zvišanje 10c na uro, se za toliko ali pa še več tudi zvišajo potrebine v trgovini. Rezultat je, da si svojega položaja nismo nič izboljšali. Ali nam ni dprta nobena pot, da bi se iznebili tega izkoriščanja? Seveda je. In sicer v združništvu.

Naša slovenska naselbina slovi v javnosti kot ena izmed naprednih slovenskih naselbin. V resnici pa nismo vse to, kar nas po drugih naselbinah smatrajo. Priznati moramo, da se nas drži neka bojazen, katere pa se moramo otresti. V unijškem in političnem pokretu smo vedno v ospredju, toda gospodarsko smo jako slabi. Mar je naša nezaposelnost tega kriva, da se ne moremo tudi združno organizirati? Kolikor so meni tukajšnje razmere znane, vem, da imamo dovolj zmognih moči in tudi finan-

Patsy Egevert (levo) in Georgene Laymann piketirata osnovno šolo v Kenoshi, Wis.

nih pripomočkov, ako hočemo. Glede tega sta nam lep dokaz SDD in SND, ki bosta v par letih oba plačana, čeprav nas tepe kriza.

Torej oživimo zopet združno idejo. Podajmo se na delo in premagajmo našo bojazen. Res nas tepe in tlačí kriza in pomanjkanje, toda živeti moramo vseeno. Vsak dan moramo kupovati potrebščine v privatnih trgovinah. Zakaj bi jih ne kupovali v lastni združni trgovini in s tem pomagali sami sebi, namesto da pomagamo drugim?

Kadar bo zopet sklicana seja ali shod v prid zadruge, naj pride vsak zavedni delavec in pove svoje želje in misli. Vsak naj bo pripravljen žrtvovati nekaj v lastno korist. Omahljivec, ki trdi, da tega nam ni treba in da iz tega ne bo nič, ne potrebujemo. Potrebujemo pa onih, ki imajo sredstva in so pripravljeni delovati za uresničenje te ideje. Pokažimo, da smo v Detroitu res napredni in izobraženi delavci, ki se zavedamo svoje in splošne koristi. Naš cilj naj bo: vsi za enega, eden za vse. Zaupnost in sloga naj bosta med nami. Le s tem si bomo zagotovili našo bodočnost.

Upam in želim, da te besede ne bodo naletele na gluha ušesa, marveč da bodo našle odmev. Torej naprej za organiziranje združne trgovine v Detroitu!

Anton Jurca, 121.

O papeževi smrti

Sharon, Pa. — Ko sem se dne 10. febr. vračal domov z dela, je po vseh katoliških cerkvah silno zvonilo. Čudil sem se, kaj naj to pomeni. Mar zvonijo meni, ki sem bil izmučen od dela in sem se komaj vlekel po trotoarju? Zaslišim mlade fante, ki kričijo "ekstra, ekstra". Pomolim nekemu fantičku zadnje tri cente za Pittsburgh Post Gazette, kjer sem videl velik naslov, da je umrl papež Pij XI., star 80 let.

Videl sem, da je bil velik sikromak. Zapustil je "samo" \$330,000,000 — "majhna" vso-

ta, kaj ne? No, do tega bogastva so mu tudi revni Kranjci nekoliko pomagali z donajanjem svojega Petrovega novčiča. Lahko bi rekel, da so mu veliko pomagali v primeri s svojo revščino.

V nekem katoliškem listu čitam tole: "V mali papeževi sobi, kamor je posegla smrt, je bil ob zadnjem zdihljaju navzoč nečak Franco Rotti, nekaj kardinalov, dva zdravnika, dva strežnika in dosti duhovnikov (soba torej ni bila tako "mala"). Vsi so klečali okoli postelje papeža, ko se je poslavljaval od zemeljskega življenja..."

Ne vem, zakaj so poklicali staremu papežu dva zdravnika, saj je bil veridat prvi za bogom? Kaj pa je z molitvami? Ali mu niso nič pomagale? Če premislimo, koliko so katoličani zadnja leta molili za papeževo zdravje, zakaj ga je pa zdravilo krdelo zdravnikov? Ali pomagajo molitve samo revežem, bogatim pa zdravniki? Menda bo že tako.

Takoj ob papeževi smrti je kardinal Pacelli pozval v Rim vse kardinale, da izvolijo novega papeža. Ako bi prišlo na splošno glasovanje, bi jaz glasoval za Grdinovega ateta. Naj bi bil enkrat Kranjec izvoljen za papeža, ne pa zopet kakšen makaronar.

Well, če verjamete ali ne, oba, papež in jaz sva potomca opičjega rodu. Razlika vseh tisočletij človeškega razvijanja v "popolnejše" bitje je najbrže le v tem, da so opice še danes bolj pametne kakor ogromna večina ljudi. Vsaj takega "monkey businessa" ne uganjajo na splošno kakor "krona božjega stvarstva" — človek. Tudi v zvezi s papežev smrtjo uganjajo katoličani — in meščansko časopisje — precej "monkey businessa". Well, to je pač karakteristika katolicizma. Zaključim s tem, da tudi jaz želim papežu — "večni mir in pokoj". Jack Yert, 262.

Aktivnosti gospodinskega kluba

La Salle, Ill. — Gospodinski klub SND priredi šaloigro "Micki je treba moža" na velikonočno nedeljo popoldne. Prosimo vsa društva, naj ne prirejajo kakšne zabave tisto nedeljo, ker bi s tem škodovali sebi in nam.

Sklep zadnje seje našega kluba je, da vzame vsaka članica dve vstopnici; če jih ne more prodati, jih bo morala sama plačati. Ker imajo pa skoraj vse članice svoj par, jih to ne bo oviralo. V predprodaji so vstopnice samo 25c, pri vratih pa bodo 40c. Prosimo, da si jih prihranite prej. Dobite jih pri članicah. Tista članica, ki bo prodala največ vstopnic, bo deležna nagrade. Torej, članice, potrudite se.

Na zadnji seji sta v klub pristopili dve novi članici, mrs. Medvesnik in mrs. Slodko, obe iz Oglesbyja. Takoj na prvi seji sta pokazali, da se bosta zanimali za napredek SND. Gospodinski klub je bil ustanovljen pred 10 leti. V tem času so umrle tri članice — mrs. Kral, mrs. (Dolje na 2. strani.)

Največji vodovod na svetu

Te dni so prevrtali goro San Jacinto v Kaliforniji. Ko bodo dela v tem predoru dovršili, bodo dovršili tudi največji vodovod, kar jih je bilo kdaj na svetu. Na dolžino 392 milj se speljalo vodo skozi gore in preko gorskih grebenov, da bi končno zagotovili Los Angelesu in njegovi okolici zadostno količino pitne vode.

V južni Kaliforniji pade vsako leto le nekoliko centimetrov dežja. Ko je bil Los Angeles še majhno mesto, so morali napeljavati vodovode iz Owensove doline, da so mu omogočili obstanek. Med tem pa je mesto s svojo najbližjo okolico naraslo na tri milijone duš in pomanjkanje vode je postalo tako veliko, da so v polnih mesecih komaj enkrat zjutraj lahko poskropili nekoliko južnokalifornijskih cest. Vode pa ni bilo dovolj, da bi se lahko hollywoodske filmske zvezde in zvezdniki za našali na jutranjo prho. To je sililo mesto upravo, da je začela iskati novih vodnih virov. Našla jih je v Coloradu. Takoj so se vrgli na delo, kajti v Ameriki v teh zadevah ne poznajo ne cicanja ne pomanjkanja kreditov.

Los Angelesu se je priključilo še trinajst mest, med njimi Pasadena in Santa Monica. Vsa ta mesta so najela posojilo 220 milijonov dolarjev in 45,000 delavcev ter 800 inženirjev, da bi se delo čim prej in čim bolj izvršilo. To je bilo pred šestimi leti. V zračni črti je znašala razdalja med izviri in Los Angelesom 300 ameriških milj, treba je pa bilo mnogo ovinkov in v nekaterih primerih tudi napeljav preko gor, če se je izkazalo, da bi bilo predore skozi te gore pretežko graditi. Najlepše priznanje ameriške smotrnosti je to, da so vse takšne težave premagali v določenem času.

Najprvo je bilo treba zaježiti reko Colorado s Parkerjevo pregrado 150 milj južno od Boulderjeve pregrade. Potem je bilo potrebno spraviti vodo skozi razne rezervoarje. V nekem primeru so zgradili pet črpalnih postaj, da so dvignili vodo 500 m višje. Od te točke se je zlivala potem voda sama od sebe stalno proti Pacifiku. Prebili so šest gorskih verig, zgradili in najtežji preboj je predstavljal omenjeni predor skozi goro San Jacinto. Vsi predori skupaj merijo 106 milj. Kratko pred prebojem predora v San Jacintu so našli na podzemeljske izvire, ki dajejo 80,000 l vode na minuto. Tudi to vodo so zajeli in bo rabila za preskrbo Los Angelesa in drugih mest.

Premikanje magnetskega tečaja

V zadnjih dvanajstih mesecih so opazovali ladije na severnem Atlantiku, a tudi geologi, so se mudili na Greenlandiji in v Kanadi, ugotovili mafijski presenetljivost. Izkazalo se je namreč, da se severni magnetiski tečaj za zelo odločno premika. Ta severni magnet. tečaj so ugotovljali doslej vedno v ozemlju Botne Felix. Magnetske karte, ki jih izdajajo vsi mesec plovbi, ga kažejo tudi dosledno v tem predelu. Sedaj pa se pomika od tu.

Carnegiejev zavod v Washingtonu je pravkar objavil podrobnosti o tej stvari, ki je prevažna za plovbo, a tudi za vso znanost. Videti je skoraj neverjetno, toda vse kaže, da se severni magnetiski tečaj pomika z veliko hitrostjo proti jugu, in sicer v smeri proti Afriki.

Za meteorologe je zanimivo zvedeti, da s istočasno s potovanjem magnetskega tečaja začenja taliti tudi ledeni klobuk severnega polarnega pasu. Obenem opazujejo že nekaj časa znaten porast magnetske intenzitete zapadno od osrednje Afrike. Ta porast bo pač le uvod za namero, da se "centrala" zemeljskega magnetizma nekega dne prelomi sem.

Če pa zemeljski magnetizem zapadno od Afrike narašča, je v splošnem vendarle zamisljivo padec tega magnetizma. Zemeljski magnetisko polje nazaduje po jakosti ta vsako leto za eno tisočpetstotinko svoje trenutne sile. To seveda ne pomeni, da bo zemlja čez 1500 let brez vsakega magnetizma, prikovati je, da bo v bodoče nazadovanje tem manjše, čim nižje bo magnetisko polje v svoji sili. Že petdeset let pa opazujejo to nazadovanje. Seveda pa ni izključeno, da bi zemeljski magnetizem nekega dne ne začel spet naraščati.

Vzroke za te spremembe, kakor tudi za premike magnetiskih tečajev, iščejo danes v silah, ki delujejo izven zemlje. Bržkone tičijo v veselu, morda pa tudi kje drugje.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 17. februarja 1919)

Domate vesti. V Kenoshi, Wis., je umrl pokojnik John Ahlin, član SNPJ.

Delavske vesti. Velike stavke spet pretrgajo Nemčijo, Češko in Rumunijo.

Po svetovni vojni. Socialistična vlada nemške republike se pripravlja na zaplenbo velikih bogastev.

Sovjetska Rusija. Ameriška vlada je sklenila, da takoj odpokliče svoje vojaške oddelke iz Rusije.

(Dolje iz prve kolone.)

In žide v Nemčiji, toda čemu se je lotil katolikov?

V bodoče bo morda drugače. Pijev naseljen je lahko dober fašist, dober nacist in dober političen — boljševik, če se še Moskva natakne os...

Richard B. Bennett, bivši kanadski premier, govori o fašistični nevarnosti na banketu v St. Johnu, New Brunswick, ki so mu ga priredili prijatelji pred odhodom v Anglijo.

SIGRID UNDET:

JENNY

ROMAN

Pisateljica Fran Albrecht

Stopila je k njemu in mu položila obe roki na ramo. Skoraj tegoben je bil njen glas, ko je rekla:

"Helge — prijatelj — glej, saj moram oditi, če je tako. — Helge, Helge — kaj naj storiva?"

"Jaz pojdem oddod," je rekel on kratko. Vzel je njene roke s svojih ram in si jih pritisnil na lica. Nekaj časa sta stala tiho.

"Tudi jaz moram odpotovati. Ali ne moreš razumeti? Dokler sem mislila še, da je tvoja mati nepravilna — da, in tudi nečina — sem se lahko delala proti nji, ko da se me to nič ne tiče. Zdaj pa — tega ne bi bil smel reči, Helge, celo če bi se motil. Jaz ne morem več iti tja, če moram razglabljaliti o tem, ali je le za las pravice na njeni strani; negotovo bi se čutila, vem, da ne bi mogla biti več mirna proti nji — kakor da sem kriva, se zdim sami sebi."

"Pojdi sem." Potegnil jo je s seboj k divanu in sedel k nji. "Nekaj te bom vprašal. — Ali me ljubiš?"

"To veš," je rekla hlastno in s tesnobo.

Vzel je njeno roko med svoji dve:

"Vem, da si me nekaj časa ljubila. — Bog vedi, nikoli nisem razumel, iz kakšnega razloga. V vedel sem, da si govorila resnico, ko si rekla. Vse tvoje vedenje z menoj je bila sama ljubezen in dobrota in radost. V srcu pa me je bilo zmerom strah, da pride dan, ko me ne boš več ljubila."

Ozrla se je v njegov beli obraz:

"Saj te imam tako rada, Helge."

"Vem." Bežno se je nasmehnil. "Dobro vem, da nisi ena tistih, ki se jim ohladi srce za moškega, katerega so nekoč ljubile. Vem tudi, da mi ne boš zadati bolečine — da boš rajši sama trpela, če me ne boš več ljubila. — Jaz te tako neizmerno ljubim, glej..."

Sklonil se je naprej in solze so se mu udrle iz oči. Ona ga je tesno privila k sebi:

"Helge. Dečko moj — dragi, dragi moj dečko."

On je spet dvignil glavo in je narahlo odrinil od sebe:

"Jenny — tistikrat v Rimu, — bi te bil lahko vzel. Hotela si postati moja — čisto moja. Bila si voljna — v tvoji duši ni bilo niti sence dvoma o tem, da bo najino skupno življenje res prava sreča. Jaz pa si nisem bil tako svest tega — zato se najbrže nisem upal. — Pozneje pa, tu doma... Tako neizrečeno sem si želel. Hotel sem te imeti vso, ker sem se bal, da te bom nekega dne izgubil. A videl sem, kako si se vedno izmikala, če si opazila, da je vstajalo v meni to — pozevanje..."

Pogledala ga je s prestrašenimi očmi. Res, tako je bilo! Nikdar si ni hotela priznati tega — a govoril je resnico.

"Če bi te zdajle poprosil? V tej uri? Bi hotela?"

Jenny je premikala ustnice. Nato je rekla naglo in trdno:

"Bi!"

Helge se je otožno nasmehnil in ji poljubil roko.

"Voljna in rada? Ker hočeš biti moja? Ker si ne moreš misliti sreče brez mene in sebe? Ne samo, da bi mi izkazala nekaj ljubeza? Ne samo, ker ne maraš prelomiti dane besede? Odgovori odkrito!"

Jokaje se mu je vrgla preko kolen.

"Pušti me, da odidem oddod. Na gore pojdem. Čuj, Helge — najti se moram spet — tvoja Jenny hočem biti, kot sem bila v Rimu. To hočem — zdaj ne vem, ne kod ne kam — a to hočem. Ko se pomirim, ti bom pisala in potlej prideš za mano — in bom spet samo, samo tvoja Jenny..."

"Jenny," je rekel Helge tiho. "Jaz sem svoje matere sin. Oddaljala sva se drug od drugega — že zdaj sva se oddaljila drug od drugega. Morala bi me prepričati o tem, da sem jaz zate najvišje na vsem svetu, edini možki, več nego vse drugo — a tega ne moreš. Saj čutim, da bolj pripadaš svojemu delu, svojim prijateljem nego meni, med tem, ko se čutiš tujo med ljudmi, ki so meni blizu."

"Proti tvojemu očetu se ne čutim tako tuje," je šepnila Jenny med solzami.

"Ne. Toda oče in jaz sva si tučja. Jenny — tu je tvoje delo, v katerem nikoli ne morem biti s teboj čisto eno. Zdaj vem, da sem tudi nanje ljubosumen. Jenny, ali ne razumeš, da sem

njen sin? Če ne čutim za gotovo, da pomenim zate vse na svetu, moram biti ljubosumen in se bati, da pride kakega dne kdo, ki ga boš bolj ljubila, ki te bo bolje razumel — Jaz sem že po svoji naravi ljubosumen..."

"Tega ne smeš, Helge. Če ne, se bo vse razdrobilo. Jaz ne trpim, da je kdo nezaupen do mene. Čuješ — laže bi odpustila, da bi me varal, nego da dvomiš o meni..."

"Tega jaz ne bi mogel." Izmučeno se je zasmeljal.

Jenny si je pogladila lase s čela in si obrišala oči:

"Helge. Saj se imava vendar rada. Kaj, če bi zapustila vse to okrog naju — in imela trdno voljo, popraviti vse. Če ima dvojje ljudi voljo, da bosta dobra drug z drugim in osrečila drug drugega..."

"Vse preveč sem videl. Ne upam se graditi na tvojo in svojo voljo. Tudi drugi so, ki so zaupali v svojo trdno voljo. Videl sem, da si dvojje ljudi lahko napravi pekel iz svojega življenja. — Odgovori mi rajši, kar sem te vprašal. Ali me ljubiš? Ali hočeš biti moja — kakor v Rimu? Spem ostati nocoj pri tebi? Je to tvoja najvišja želja na svetu?"

"Saj si mi tako drag, Helge." Brezupno in tiho je ihtela.

"Hvala ti," je rekel on. Prijel je njeno roko in jo poljubil. "Saj ne moreš nič zato, ubožica, da me ne ljubiš. To dobro vem."

"Helge," je rekla otožno in proseče.

"Ne moreš mi reči, Jenny, naj ostanem, ker ne moreš živeti brez mene. Ali se upaš prevzeti odgovornost za vse posledice, če rečeš, da me ljubiš — samo da bi zdaj ne odšel žalosten od tebe..."

Jenny je sedela in strmela v svoje naročje. Helge je oblekel svoj dežni plašč in vzel svoj dežnik.

"Zbogom, Jenny." Prijel jo je za roko.

"Odhajáš od mene, Helge?"

"Da, Jenny, grem."

"In se ne vrneš več?"

"Le, če mi boš mogla povedati, kar sem te vprašal."

"Tega zdaj ne morem povedati," je obupano zašepetala.

Helge jo je bežno pogladil po laseh. Nato je odšel. Jenny je jokaje obsedela na divanu. Ihtela je dolgo in bridko — ne da bi bila kaj mislila. In sredi globoke utrujenosti, ki je sledila nato, sredi izčrpanosti po malenkostnem trpinčenju, malenkostnem ponižanju in malenkostnem pričkanju vseh teh zadnjih mesecev je začutila, da je njeno srce tako prazno in mrzlo. Helge je imel prav.

Cez nekaj časa je začutila, da je lačna. Ko je pogledala na uro, je bilo šest.

Stiri ure je presedela tako. Ko je hotela obleči svoj plašč, je videla, da ga sploh odložila ni.

Na oni strani se je tik vrat med par slikami in praznimi okvirji napravila luža. Jenny je poiskala cunjico in obrišala tla. Kar ji je prišlo na misel, da je to voda Helgejevega dežnika. Naslonila se je z glavo na podboje vrat in znova zahtela.

VIII

Obed je bil kmalu pri kraju. Poskusila se je zatopiti v časopis in za nekaj časa izločiti misli. Pa ni bilo mogoče. In tako je bilo še najboljše, iti domov in sedeti tam.

Ko je prišla domov, je stal vrhu stopnic neki možki in čakal. Bil je visok in slok. Poskočila je na zadnjo stopnico in zaklicala Helgejevo ime.

"Ni Helge", je odgovoril oni. Bil je Helgejev oče.

Jenny mu je brez sape stopila naproti in mu iztegnila obe roki:

"Gert — kaj je —, se je zgodilo kaj hudega —?"

"Tiho, tiho, Jenny." Prijel jo je za roko. "Helge je odpotoval — odšel je v Kongsberg k svojem prijatelju, tovarišu iz šolskih let, ki je tam zdravnik. Na obisk. Bog nebeški, dete, se menda vendar ne bojiš česa drugega..."

Cisto narahlo se je nasmehnil.

"Oh, sama ne vem..."

"Ne. Ali, draga Jenny, saj si vaa iz sebe..."

(Dalje prihodnjič)

Filozof Peter

Ivan Vuk
(Nadaljevanje)

"Luči se bojite", se je začudil s čudenjem profesorja, ki zaloti filjaka v nedovoljenem poslu. "Da bi vam ne osvetila vašega resničnega obraza, zato se je bojite? O, vem to. Že tam v raju ste bile takšne. Že tam ste revoltilne proti prepovedi in koketirale za hrbtom svojega Adama, mu ponujale jabotko, nato pa se skrivale zanj, da je siromak trpel za vaš greh. O, tudi on, Sais, je zakrivala svojo obraz pred starej, ker ni marala njih poklonov. Za-

kaj ga ni zakrivala pred mladostjo?

Kaj vam govorim o Sais? ...

O Hagari, dekl Abrahamovi bi vam moral govoriti. Njo ste, ve Sare, izgnale z jezikom in obdolžitvami v puščavo bersabejsko s njenim sinom, ki je bil tudi sin Abrahamu, imenovanim Izmael — ker ne trpite nobene svojega spola pod eno streho."

Izgovorivši to, je šel dalje, gruča žena pa so se hihitale za njim.

Srečal je otroke. Ustavil se je in jih gledal. Otroci so pa, videvši, da jih gleda, zbežali. Od daleč pa so kričali nanj:

"Filozof-Peter, filozof Peter..."

... norček, norček."

Filozof Peter se je nasmehnil:

"Če bi bil Elizej, bi poslal medvede na vas. Tako pa le kričite, ker vem, da vaša misel ni takšna, kakršna je beseda. Vaša misel je misel vaših očetov in mater."

Tako se je pojavil filozof Peter, zdaj ob nedeljah jutraj, zdaj ob delavnikih opoldan, vedno s prižgano svetilko. Iskal je dan, iskal je človeka, iskal je resnico.

Vprašali so ga nekoč, zakaj tudi ne teče pravice.

"Tega, česar ni in nikoli ni bilo, se ne išče", je odgovoril.

"Če bi ne bilo pravice, kako bi se potem živelo?" so ugovarjali.

"Tako, kakor živite zdaj. Vsa si pojem pravice razlaga po svojem in v tem pojmu pravice mirno dopusti, da njegov sočlovek od gladi mre. Kar je zdaj enemu, ki je močnejši, pravica, je drugemu, ki je slabjši in svoje volje ne more tako uresničiti, kakor bi rad, krivica. Nikdar pa ne najdete pravice, ki bi nikomur ne bila krivica... Pravica, to je takšna zver, ki se mora pojavljati. Brez pojave bi se ne mogla imenovati pravica. Vse pa, kar se pojavlja, ima svojo senco, včasih zelo jasno, včasih komaj vidno, kar je odvisno od svetlobe, ki jo obseva. In tako uro za uro, dan za dnemov seda tista zver, pravica imenovana, na vzvišen stol, prestol imenovan, in sodi avojsenci, deleč pravico."

"Burke", kakor so imenovali ljudje nastope filozofa Petra, so bile vedno večje.

Zgodilo se je celo pri nekem pogrebu, da je nesel filozof Peter pred krsto križ. To je zbralo ljudi, da so se pogreba še številneje udeležili, kakor sicer. Pred pokopališčem se je ustavil in kakor so šle množice mimo njega, jim je s križem s pravo škofovsko gesto podeljeval blagoslov.

Vse to je povzročilo, da so se v občinskem svetu začeli uredno zanimati za filozofa Petra. Nastali sta celo dve stranki. Stranka, ki je zahtevala, da se mora "norca" Petra oddati v norišnico. Ta stranka je pri vsaki občinski seji, kakor nekaj Cato v rimskem senatu zoper Kartagino, dvigala svoj glas in zahtevala oddajo "norca" Petra v norišnico.

Dasi filozof Peter ni bil slavna Kartagina, niti občinski svet rimski senat, vendar se je bil, kakor pravi ustno izročilo, na sejah isto tako ljut boj "za" in "proti" kakor nekoč v rimskem senatu za Kartagino. Opozicija pa je trdila, da bo filozof Peter stal v norišnici občine Trioglove, več, kakor če ostane v občini. Ni pa tudi filozof Peter nevaren norec, da bi se ga moralo zapreti v norišnico. Bili so celo nekateri, ki so trdili, da filozof Peter ni noben norec, temveč resničen filozof, ki ga občinski svet in drugi navadni ljudje ne razumejo.

Ker pa je nekoč gospod župnik sam izrekel svojo željo, da bi že iz človekoljubja kazalo, da se filozofa Petra da, če že ne v norišnico, pa vsaj v bolnico, da bo bolj prekrbljen. Zdaj je siromak prepuščen samemu sebi, tam pa bo imel svoje posteljo in hrano. In tako se je občinski svet zedilnil in sklenil odpraviti filozofa Petra v norišnico.

Vprašanje je bilo zdaj, kdo ga odpravi.

Eni so rekli:

"Zandarmerija."

Tu je bila pa večina proti.

"Naš občan je. Nikomur ni nič ukradel in nikogar ubil. Bila bi to sramota za občino Trioglove. Če res ni pri pravi pameti, kar pa se v resnici ni dognano, samo mi tako mislimo, ga ne smemo izročati v roke oboževanih ljudi kakor hudodelca."

S to izjavo si je dalo duška "za filozofa Petra" tisto krilo občinskega sveta, ki je kapituliralo na željo župnika.

"Če bi imela občina občinskega slugo, bi bila reč rešena."

"Imamo pa šolskega slugo."

Nekateri so prikimali, drugi odvrnili:

"To se pravi: Sola ga ima in ne mi."

"Sola je v naši občini", so ugovarjali prvi.

"Cerkev je tudi v naši občini, a naša občina nima župnika."

Ker pa je bil razgovor o šolskem slugi, so ostali pri njem.

"Z nadučiteljem se bo treba pogovoriti", so sklenili. "In če dovoli, naj ga odvede šolski sluga. Mi ga za ta čas imenujemo za 'občinskega slugo'. Vojak je bil, bo že znal spraviti filozofa Petra v norišnico, da ne bo razžaljenja in pohujšanja."

Nadučitelj ni imel nič zoper prošnjo županstva občine Trioglove, ker je vse posle šolskega slugo itak opravljala njegova žena, sluga pa je služil postranske zasluge s krpanjem čevljev.

Ker je bila zadeva filozofa Petra v redu in ker so bile izgovorjene listine, se je določil dan odhoda.

Skrb, ali bo hotel iti filozof Peter s šolskim slugom, ali ka-

kor se je zdaj reko "začasnim občinskim slugom" občine Trioglove, kamor ga bo peljal, je razgal filozof Peter sam.

Nič ni namreč spraševal kaj in kako, samo ogledal si je "začasnega občinskega slugo", gospoda Urbana Kopito, kakor ga je tituliral, ugasnil svojo svetilko ter jo dal županu:

"Ko se vrnem, jo bom zopet zahteval od vas", je rekel z glasom, kakor da izkazuje s tem županu posebno čast.

"Dobiš jo," je odgovoril župan.

Z gospodom Urbanom Kopitom, "začasnim občinskim slugom občine Trioglove" je izhajal na potovanju filozof Peter dobro. Ni se nikdar protivil želji sluga, če je bila kakšna krčma ob cesti, da bi ne soglasil stopiti z njim v njo. Če je kje visela iznad vhodnih vrat hiše stružnica, sta se ustavila. Dasi taka viseča stružnica v Priekliji simbolično govori, da se tu toči pivo, vendar se ni motil filozof Peter in ne gospod Urban Kopito, ki ni ljubil piva, da se tam, kjer se toči pivo, toči tudi vino. Ker v navodilih "začasnega občinskega sluga" ni stalo prav nič glede krčm, je ta reč bila prepuščena njegovemu pogledu in njegovemu žepu. Saj župan je najbrž tako mislil, zato je molčal glede navodil o gostilnah, ki jih bosta srečevala. In tako se je "začasn občinski sluga" vselej udal želji filozofa Petra in s tem seveda tudi svoji želji. Zakaj bi ne pil, če ga ne stane nič, je mislil. Svojo dolžnost, spraviti filozofa Petra v norišnico v Feldhofu na Štajerskem tam pri Gradcu, bo že izvršil. Tudi sramovati se ni treba svojega varovanca, ker filozof Peter je imel mesto cilindra navaden klobuk, kakor se to spodobi na potovanju in obleka, dasi nekoliko povaljana, ni bila nič slabša od obleke "začasnega občinskega sluga", ki pa ni bil obrt, kakor je bil filozof Peter. Zato je pil, da je delal resnično veselje svojem "gostitelju in niti ni spraševal, odkod ima njegov varovanec denar. To tudi ni bilo v njegovem navodilu. Vedel je iz izkušnje, da dobi denar, če je potrebno, tudi največji norec.

In tako se je zgodilo, da je "začasn občinski sluga" v vlak, ki je tako lepo tekel in lahno potresal, zaspal. Nagibal se je na desno, na levo in nekaj govoril, da sam ni vedel o čem. In tako je tudi izbrbljal skrivnost, ki bi je ne smel. Sicer je bil tega kriv filozof Peter, ker je svojega spremljevalca izpraševal s preveč pokroviteljsko maniro.

Vlak je drdral in pel. "Začasn občinski sluga" pa je govoril: "Zares, žal mi je, gospod filozof Peter, da je tako."

Dasi filozof Peter ni gledal na njegove ustnice, je rekel, polagaje gospoda Urbana Kopito po dolgem na sedež:

"Naj ti ne bo žal. Lep izprehod je."

Gospod Urban Kopito je vzdihnil in spal spanje pravičnega.

Filozof Peter se je sklonil in izvelkel iz njegovega žepa listine in jih vtaknil v žep svoje suknje...

Dolgo je spal "začasn občinski sluga". Ko se je prebudil, je bil vlak že blizu postaje, kjer bo treba izstopiti.

Pogledal je na mirno sedečega filozofa Petra.

"Dolgo sem spal."

Vlak je začel voziti počasneje, znamenje, da je na postaji. Gospod Urban Kopito se je sklonil skozi okno.

"Tu bo treba izstopiti."

Zapri je okno. Ni pustil, da bi njegov spremljevalec slišal klice sprevednika, ki oznanja ime zloglasne postaje "Feldhof."

Vlak se je ustavil. Sprevednik je izklical postajo. Gospod Urban Kopito je glasno nekaj pripovedoval filozofu Petru, da bi oglušil ime postaje in da bi ga zmotil, da bi ne čital imena postaje.

Filozof Peter ga je poslušal z vso filozofsko mirnostjo. Stopil je iz vlaka in prečital glasno ime postaje. Nato se je obrnil k svojemu spremljevalcu in kazaje na občirno zidovje norišnice, ki se je dvigalo nekoliko stran od postaje, rekel:

(Dalje prihodnjič.)

HUMOR

Amerika se smeje

Zmerom sem premišljeval, zakaj so ljudje v Ameriki tako nemirni. Najbrže je to v zvezi s tem, ker je dežela še tako mlada.

Pred kratkim me je neki človek srednjih let prosil za službo v moji hiši.

"Dobro," sem rekel, "bom videl, kaj znate. Rad bi stalnega, zanesljivega človeka, ki bi bil zmerom pri meni in bi mi strežil."

"Lahko se zanesete name, gospod," odgovori mož, "lahko vam predložim priporočila 214 ljudi, ki sem bil pri njih preteklo leto v službi."

Pogosto sem premišljeval, zakaj se ameriški filmski igralci tako pogosto ločijo. Zdaj mislim, da vem za vzrok. Filmanje in vse, kar je z njim v zvezi, je tako razburljivo in polno sprememb, da se mora v primeru z njim zdeti igralcu domače življenje neizrekljivo dolgočasno.

Neka filmska igralka mi je zaupljivo pripovedovala, da bi se

njen zakon vdal jahanju. Zapravljala je, da je njeno življenje odtlej vse polno nemirnosti, ker nikoli ne ve, ali bo prišel prej domov, njen ali konj.

Ljudje, ki nimajo s filma prav nič opraviti, kajpak ne morejo razumeti, zakaj je tako težko priti do filmskega igralca. Je trdno prepričan, da filmski igralci ljudje, ki jih bolj nadlegujejo na svetu in to ni mogoče priti do njih.

Poznal sem filmskega igralca, ki so ga zmerom tako nadlegovali od vseh strani, da se je odločil, da svoj telefon. Zapravljala je peljal iz Hollywooda v Angeles na pristojni urad, jasni službujočemu uradniku, in zakaj je sit telefona. Ko končal, mu je uradni dežel, se je zmotil, ker tukaj ni telefonski urad, temveč uprava dovoza.

Filmski igralec je pa odgovoril: "Prav, pa odklopite vodovodnim toliko časa, da bi dolgo pot napravil za pravič."

Nekaj posebnega!

Naročite že danes!

VSAKEMU, ki naroči Slovensko-Amerikanski KOLENDAR za leto 1939, pošljemo...

Izšel je

Slovensko-Amerikanski KOLENDAR 1939

POVESTI ZGODOVINA HUMOR ZEMLJEPISE GOSPODINJSTVO NARAVOSLOVJE RAZNOTEROSTI NAVODILA

50c + poštino

Naročite pri:

Slovenic Publishing Co.
216 West 19th Street New York, N. Y.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije so lahko naročili na list Prosveta: 1. prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino in eni naročniki. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali družino \$1.00 na eno leto naročnine. Ker pa člani in družine pri naročninah \$1.00 na eno leto, se jim to prišteje k naročninam. Torej sodaj ni vrzaka, reči da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Člani listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je.....\$1.00
1 tednik in.....4.00	1 tednik in.....4.00
2 tednika in.....3.00	2 tednika in.....3.00
3 tednike in.....2.40	3 tednike in.....2.40
4 tednike in.....1.20	4 tednike in.....1.20
5 tednikov in.....nič	5 tednikov in.....1.00

Za Evropo je.....\$0.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli član od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupaj naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družina.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. družina.....

3).....Čl. družina.....

4).....Čl. družina.....

5).....Čl. družina.....

Mesto.....

Nov naročnik.....

Star naročnik.....